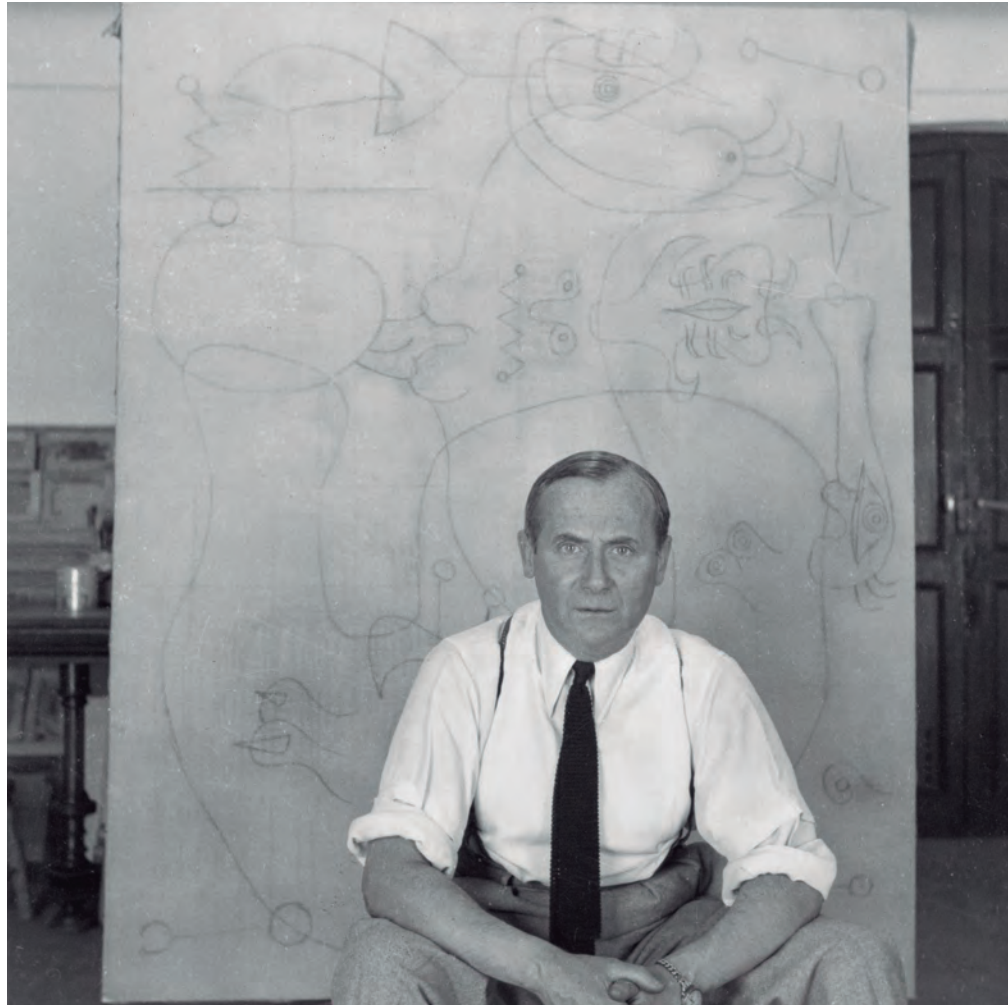

Miró vist per Gomis **Dossier de treball**

Fundació Joan Miró

Fotografia esquerra: Autoria no identificada, *Retrat de Joaquim Gomis, amb la seva càmera Rolleiflex* (fragment). 1945-1950.
Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-14341

Fotografia dreta: Joaquim Gomis, *Retrat de mig cos de Joan Miró, al seu taller del Passatge del Crèdit de Barcelona*.
Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-5488 1944

INDEX

Presentació	4
Objectius	5
<i>Miró vist per Gomis</i> en l'assoliment de competències.....	6
Contingut de la maleta didàctica	7
Com treballar amb la maleta didàctica.....	10
Dinàmica de treball.....	12
1. Descoberta de la maleta didàctica	13
2. Exploració dels objectes de l'univers de Miró.....	14
3. Activitats preliminars:	16
3.1. Previsualització amb visors	
3.2. Creació d'un fotoscop	
4. Treball amb les fitxes	20
FITXA DE TREBALL 1: Fotolectura	21
FITXA DE TREBALL 2: Fotollibre.....	23
FITXA DE TREBALL 3: Fotocollage	25
FITXA DE TREBALL 4: Fotomòbil	26

PRESENTACIÓ

Miró vist per Gomis és una proposta educativa dissenyada per al Cicle Mitjà i el Cicle Superior d'Educació Primària. Es presenta en forma de maleta didàctica amb l'objectiu que els centres educatius descobreixin la figura de Joan Miró i el seu univers creatiu per mitjà de la mirada del seu amic Joaquim Gomis, fotògraf i promotor de les arts. Les fotografies que Gomis va fer dels processos de treball de Joan Miró i de l'essència del món mironià ofereixen una nova perspectiva per explorar l'obra de l'artista.

Aquesta proposta vol transformar la manera com s'explora en la producció de Miró. L'objectiu és aprofundir en l'imaginari creatiu i en els processos de treball de l'artista, oferint una nova mirada que serveixi com a punt de partida per incorporar noves dinàmiques creatives a l'aula.

L'amistat entre Miró i Gomis els va enriquir mútuament, ja que cadascun construïa un univers visual paral·lel propi. *Miró vist per Gomis* vol recuperar l'essència d'aquestes sinergies i potenciar el treball conjunt en els aprenentatges transversals, proporcionant eines i recursos creatius i de narrativa visual a les aules. Aquesta proposta fa èmfasi en la importància de llegir les imatges i entendre els seus significats, un objectiu fonamental actualment.

La maleta didàctica permet desenvolupar aquest nou enfocament en la descoberta de Joan Miró.

Consta de quatre capses, numerades del 0 al 3: a la capsa 0 hi ha el material informatiu i de treball per a la docència, amb un Dossier de continguts i un Dossier de treball, una llista de materials i una enquesta per als mestres, i a les capses 1, 2 i 3 hi ha els materials per a l'aprenentatge.

El *Dossier de continguts* ofereix informació sobre Joan Miró i Joaquim Gomis, la interacció entre els dos artistes, el treball amb les fotografies i els àmbits de treball proposats. El *Dossier de treball*, en canvi, proporciona als docents pautes per a l'ús de la maleta didàctica i per a la seva aplicació a l'aula. Inclou els objectius d'aprenentatge, el contingut de la maleta i les maneres de treballar aquests recursos a l'aula.

L'objectiu de la maleta didàctica és ser un activador creatiu, de manera que els aprenentatges proposats, tant a partir de Miró com de la narrativa visual de Gomis, es puguin aplicar a altres àmbits de coneixement. A més, pretén ser una eina per potenciar una mirada activa fomentant la recerca i la compartició de noves maneres d'aprendre, així com de conèixer el món que ens envolta i reflexionar-hi.

OBJECTIUS

- Potenciar la descoberta de Joan Miró als centres educatius a partir del seu univers creatiu com també dels seus processos de treball, contemporaneïtzant la figura de l'artista.
- Descobrir la figura de Joan Miró des de la mirada de de Joaquim Gomis, relacionant el simbolisme del pintor i la nova visió del fotògraf, proporcionant als centres materials i propostes educatives per potenciar la importància dels processos artístics i dotar-los d'eines per al coneixement de la narrativa i l'alfabetització visual, en consonància amb els currículums actuals.
- Difondre el Fons Joaquim Gomis i comprendre la narrativa visual de l'artista, per mitjà de l'anàlisi de la seva tècnica fotogràfica, les imatges i la creació de fotoscops.
- Visibilitzar la importància de les metodologies artístiques en els processos d'aprenentatge, abordades de manera transversal, per al desenvolupament de la dimensió personal i social de l'alumnat.
- Investigar, analitzar diferents manifestacions culturals i artístiques, i els seus contextos emprant diversos canals i mitjans d'accés a la informació, per desenvolupar el pensament propi, la identitat cultural i l'esperit crític.
- Dissenyar, elaborar i difondre creacions culturals i artístiques col·laboratives, assumint diferents rols i posant en valor el procés, per desenvolupar la creativitat i el sentit de pertinença, i arribar a un resultat final.

- Integrar la narrativa visual com a eina d'aprenentatge i recurs expressiu de l'alumnat, per continuar treballant amb la Maleta audiovisual del centre.
- Promoure l'alfabetització visual activa i autònoma als centres educatius, per mitjà del treball col·laboratiu d'anàlisi de les imatges.
- Fomentar la inclusió i l'accessibilitat dins de l'aula per mitjà dels materials de la maleta i les seves activitats.

Compromís amb els objectius de desenvolupament sostenible (ODS)

La Fundació Joan Miró està compromesa amb els ODS.

Destaquen aquells que es refereixen a les persones, motiu pel qual treballem en totes les propostes i materials pedagògics per contribuir a una educació de qualitat, com proposa l'objectiu número 4.

Les activitats de la maleta didàctica proposen l'exploració dels rols de gènere amb la finalitat d'afavorir la igualtat dels gèneres, en línia amb l'objectiu número 5.

L'objectiu número 17 planteja establir aliances per assolir el desenvolupament sostenible. Aquest objectiu és present en la preparació dels continguts i els materials, consensuats amb escoles, mestres i universitats, per enriquir l'educació i maximitzar l'impacte de les nostres accions.

MIRÓ VIST PER GOMIS EN L'ASSOLIMENT DE COMPETÈNCIES

La pràctica amb els materials i les activitats de la maleta didàctica *Miró vist per Gomis* facilita l'assoliment de competències transversals i clau en l'aprenentatge de l'alumnat. Al mateix temps, permet integrar coneixements i habilitats de diferents àrees de coneixement, amb la qual cosa promou una experiència d'aprenentatge interdisciplinària.

Competències transversals:

- Competència social i ciutadana: fomenta el diàleg i la interpretació d'imatges des d'una mirada crítica i participativa.
- Competència digital: desenvolupa la capacitat de lectura i creació d'imatges a partir de recursos fotogràfics i audiovisuals.
- Competència emprenedora: estimula la creativitat, l'experimentació i la resolució de reptes artístics.
- Competència personal, social i d'aprendre a aprendre: afavoreix l'autoexpressió, la col·laboració i l'autonomia en el procés d'aprenentatge.

Competències clau:

- Comunicació lingüística: potencia la capacitat d'interpretació i expressió a través del llenguatge visual.
- Consciència i expressió culturals: aproxima l'alumnat a l'art de Joan Miró i la fotografia de Joaquim Gomis com a mitjans d'expressió i narració.

També s'integren coneixements i habilitats de les àrees de coneixement següents:

- Educació artística: experimentació amb la imatge, la composició i la creació visual.
- Coneixement del medi natural, social i cultural: reflexió sobre la cultura visual i el seu impacte en la societat.

Miró vist per Gomis és un recurs alineat amb els objectius de la Maleta audiovisual present als centres. La importància de les narratives visuals i del potencial creatiu que es desplega en els mitjans audiovisuals fa que sigui necessari aprendre a utilitzar-los perquè aquests mitjans siguin eines expressives i per abordar temes actuals amb una lectura crítica.

Per assolir aquests aprenentatges i fer una descoberta en profunditat de Miró i Gomis, caldria establir tres moments de treball:

- 1. Recerca sobre la persona i l'obra de Joan Miró i Joaquim Gomis,** a partir del dossier de continguts i consultant fonts originals, com el lloc web de la Fundació Joan Miró o el de l'Arxiu Nacional de Catalunya.
- 2. Treball actiu amb la maleta didàctica a l'aula,** per posar en pràctica les activitats fotogràfiques i de manipulació dels objectes.
- 3. Visita autònoma a la Fundació Joan Miró,** guiada pels docents i seguint un itinerari proposat pel departament de Programació Pública i Social de la Fundació, per tal de connectar el recorregut amb els aprenentatges treballats a través de la maleta didàctica.

No cal que el personal docent tingui formació fotogràfica ni formació específica en els àmbits de treball proposats en aquesta maleta.

Per assegurar l'aprofitament òptim dels continguts i recursos, recomanem que es faci una formació prèvia, que es durà a terme a la Fundació Joan Miró.

CONTINGUT DE LA MALETA DIDÀCTICA

La maleta didàctica consta de quatre capses amb materials que corresponen a un àmbit introductori, amb dossiers de treball per als docents, i tres àmbits temàtics per explorar l'univers de Miró i Gomis, que són: *Els Materials*, *Les Eines* i *Els Viatges*.

Trobareu la informació sobre aquests àmbits i la seva rellevància com a eixos creatius mironians en el *Dossier de continguts*.

A la capsa 0 hi ha el material informatiu i de treball per a la docència, amb dossiers de treball, una llista de materials i una enquesta per als mestres. A les capses 1, 2 i 3 hi ha els materials per a l'aprenentatge, que s'especifiquen a continuació:

CAPSA 0	CAPSA 1	CAPSA 2	CAPSA 3
ÀMBIT DE TREBALL 0 <i>MIRÓ VIST PER GOMIS</i>	ÀMBIT DE TREBALL 1 <i>ELS MATERIALS</i>	ÀMBIT DE TREBALL 2 <i>LES EINES</i>	ÀMBIT DE TREBALL 3 <i>ELS VIATGES</i>
Dossier de treball Dossier de continguts Llista de materials de la maleta didàctica Enquesta de valoració	Materials per a l'observació: 1 <i>fotoscop</i> + 10 fotografies de Gomis Visors quadrats Materials per a la manipulació: Reproduccions d'imatges de Gomis Objectes de l'univers Miró Quatre fitxes de treball: Fitxa de treball 1: FOTOLECTURA Fitxa de treball 2: FOTOLLIBRE Fitxa de treball 3: FOTOCOLLAGE Fitxa de treball 4: FOTOMÒBIL	Materials per a l'observació: 1 <i>fotoscop</i> + 10 fotografies de Gomis Visors quadrats Materials per a la manipulació: Reproduccions d'imatges de Gomis Objectes de l'univers Miró Quatre fitxes de treball: Fitxa de treball 1: FOTOLECTURA Fitxa de treball 2: FOTOLLIBRE Fitxa de treball 3: FOTOCOLLAGE Fitxa de treball 4: FOTOMÒBIL	Materials per a l'observació: 1 <i>fotoscop</i> + 10 fotografies de Gomis Visors quadrats Materials per a la manipulació: Reproduccions d'imatges de Gomis Objectes de l'univers Miró Quatre fitxes de treball: Fitxa de treball 1: FOTOLECTURA Fitxa de treball 2: FOTOLLIBRE Fitxa de treball 3: FOTOCOLLAGE Fitxa de treball 4: FOTOMÒBIL

Les caps 1, 2 i 3 contenen la mateixa tipologia de materials. Només canvien les fotografies i els objectes en funció de l'àmbit temàtic, per incentivar el treball simultani en grups amb les diferents temàtiques i la posada en comú posterior.

Els materials són els següents:

Materials per a l'observació

- Un sobre de mida DIN A6 amb deu fotografies per practicar la narrativa visual i un exemple muntat de fotoscop.
- Sis visors en forma de marcs quadrats per aprendre a enquadrar i afavorir l'observació.

El material per a l'observació és bàsicament fotogràfic. Les imatges de Gomis són les protagonistes i les activadores de la descoberta de la persona i l'obra de Joan Miró, així com dels seus processos de treball, i també permeten aprofundir en l'aprenentatge de les narratives visuals. Són un estímul que convida l'alumnat a fer recerca en materials d'arxiu, en aquest cas el [Fons Joaquim Gomis](#), dipositat a l'[ANC](#), i el lloc web de la [Fundació Joan Miró](#).

Aquest material fotogràfic és en blanc i negre i en format quadrat, el format que més sovint emprava Gomis. Això determina també una percepció visual diferent, atès que es tracta d'un llenguatge més abstracte i allunyat de la realitat, que permet bandejar una única manera de mirar la realitat, com s'explica en el glossari del *Dossier de continguts*. Per això, cada capsa inclou sis visors quadrats, que són eines útils per treballar la mirada activa i fixar l'atenció. Mestres i alumnes poden previsualitzar el seu entorn amb els marcs quadrats que contenen les capsas, per observar l'entorn i aproximar-se als conceptes de l'enquadrament i la composició, en aquest format.

Materials per a la manipulació

- Un sobre de mida DIN A4 amb fotografies per manipular.
- Sis objectes de l'univers mironià

Les fotografies de Gomis impreses en format DIN A4 són el material principal que l'alumnat podrà emprar per fer fotocollages i fotomòbils.

Els objectes subratllen la importància de l'entorn i la quotidianitat en el procés creatiu de Joan Miró. Permeten explorar els seus motius d'inspiració, la seva mirada i la descoberta sensorial i matèrica que fa de l'entorn. Elements com els que es presenten a la maleta van ser claus en la seva producció i volen ser un punt de partida perquè l'alumnat comparteixi els seus objectes preferits, faci les seves observacions i creï col·leccions.

Fitxes de treball

Quatre fitxes que descriuen activitats creatives diferents per fer a l'aula, a partir de quatre tècniques fotogràfiques: fotolectura, fotollibre, fotocollage i fotomòbil.

COM TREBALLAR AMB LA MALETA DIDÀCTICA

Amb els recursos que proporciona la maleta didàctica es vol incentivar un treball grupal i autònom, acompanyat pels mestres. Els materials presenten diversos formats per afavorir la descoberta activa i l'aprenentatge transdisciplinar: es distingeixen els elements per observar, per manipular i les fitxes de treball.

Cada fitxa presenta una proposta pràctica i creativa en forma d'exercici. És indiferent quins exercicis es facin, quants se'n facin o com es desenvolupin: un grup classe pot treballar amb els materials de les tres capses o àmbits alhora, dividint-se en tres o sis grups d'alumnes de forma que un o dos grups comparteixin una capsa de treball, fent una mateixa activitat amb tot el grup entorn un àmbit temàtic únic, o bé, escollir un sol tema i fer exercicis diferents. Un cop completada l'activitat poden posar en comú els resultats i compartir els processos de treball. Això permet fer una descoberta conjunta a partir dels aprenentatges propis i els del grup.

Recomanacions per treballar amb l'alumnat:

- Incentiveu el treball de descoberta autònoma activa i participativa de l'alumnat a partir dels materials de cada àmbit.
- Feu que els grups siguin protagonistes de les experiències personals i grupals d'aprenentatge, acompanyant-los en tot el procés.
- Propicieu la descoberta de l'univers de Miró i de la mirada de Gomis per mitjà del joc, l'experiència tàctil i el contacte amb els materials, incorporant la curiositat com a motor de l'experiència comuna d'aprenentatge, integrant la perspectiva de gènere en les observacions i les preguntes que feu.
- Fomenteu la creativitat i l'expressió personal sense límits, incentivant l'experimentació lliure i convidant-los a explorar la seva pròpia visió artística.
- Genereu propostes transversals a partir de les activitats proposades, que puguin esdevenir projectes de recorregut més llarg, per aprofundir-hi.
- Doneu pautes concretes de treball a l'inici i després deixeu que els grups segueixin les seves iniciatives, ritmes, i formats que més agradin.
- Propicieu que facin les activitats en equips petits i heterogenis, per tal d'integrar totes les habilitats i posar en comú les dificultats en la pràctica, normalitzant la diferència.

- Diversifiquen metodologies i flexibilitzeu els temps dedicats a les activitats en funció dels grups, que hauran de fer una presentació comuna final.
- Com a cloenda de la sessió de treball, feu un breu repàs diari de la feina realitzada i de la seva progressió, que inclogui una posada en comú i una discussió final en què els alumnes comparteixin el procés creatiu i reflexionin sobre com i per què han triat unes determinades imatges o què volen transmetre.
- Per facilitar la inclusió de la diversitat en el grup, podeu incorporar les pautes suggerides, que facilitaran el treball a l'aula. També podeu descarregar els materials en format inclusiu per a l'alumnat que ho necessiti, a través d'aquest codi QR:

DINÀMICA DE TREBALL

La maleta didàctica arribarà a l'escola, on es podrà fer una primera descoberta activa dels materials fotogràfics i els objectes amb el grup classe.

Abans d'iniciar les pràctiques, per anar treballant la mirada, es poden fer les activitats preliminars de narrativa visual, de creació d'un fotoscop, i l'exploració dels objectes, explicades en la pàgina següent.

Seguidament, es pot experimentar amb les activitats i les tècniques fotogràfiques a partir de les fitxes de treball, per ordre de numeració, o segons el criteri de la persona docent.

Proposem utilitzar els materials que es troben a la maleta per iniciar les activitats, però és important incorporar materials creats o aportats per l'alumnat. D'aquesta manera s'enriqueixen els discursos personals i es fomenta la creació de noves narratives que aprofundeixin en el coneixement dels processos creatius de l'artista, relacionant-los amb els que es fan al centre en els projectes propis.

Podeu seguir la metodologia proposada a sota, o adaptar-la segons els vostres interessos o necessitats:

1. Descoberta de la maleta didàctica.
2. Exploració dels objectes de l'univers de Miró.
3. Activitats preliminars:
Previsualització amb visors quadrats.
Creació d'un fotoscop per iniciar la narrativa visual.
4. Fitxa de treball 1: Fotolectura.
5. Fitxa de treball 2: Fotollibre.
6. Fitxa de treball 3: Fotocollage.
7. Fitxa de treball 4: Fotomòbil.

1. Descoberta de la maleta didàctica:

La maleta arriba a l'aula.

Els docents haureu pogut llegir en el *Dossier de continguts* la informació relativa al concepte de fotoscop i a la manera com Joaquim Gomis entenia la fotografia. També haureu trobat informació sobre els tres àmbits de treball (materials, eines i viatges), així com l'explicació de com Miró relaciona aquests temes amb la seva obra i la importància que tenen en la seva producció.

Observeu el contingut de la maleta i demaneu a l'alumnat que expliqui què hi veu i què interpreta, sense saber encara res dels continguts a treballar.

Seguidament, animeu l'alumnat a fer una exploració de l'entorn més immediat a l'aula amb els visors quadrats, expliqueu que les fotografies amb les quals treballareu són quadrades i que aquests marcs són per mirar en el mateix format, focalitzant la mirada. Introduïu el concepte d'enquadrament fotogràfic, que delimita el que es veu i el que es deixa fora de la imatge, una primera decisió fotogràfica important. A continuació, poseu-ho en pràctica amb un format diferent de la visió natural: demaneu-los com hi veuen, que s'apropin i s'allunyin d'allò que estan mirant per retratar coses, espais o persones i observar com canvien, en funció de l'enquadrament.

Després podeu mirar els fotoscops que trobareu a cada capsa dins del sobre petit, per comparar-los amb les mateixes fotografies soltes que també hi trobareu, i apreciar com

les imatges soles o juntes canvien i com es relacionen quan es disposen de costat, tot construint una narrativa. Seria millor que s'hagin creat prèviament uns grups de treball i que aquesta primera observació es faci per grups.

Per iniciar la descoberta de les imatges, podeu formular preguntes com les següents: *Què mostra aquesta fotografia? Què hi veieu? Qui és la persona o qui són les persones retratades? Què fan? I els objectes que hi apareixen, què són? Des de quin punt de vista estan fotografiats? En plans generals? En plans de detall? Què passa amb aquestes fotografies si les posem juntes? Què expliquen?*

En aquest moment, treballant per grups, **incentiveu el joc de relacionar, intercanviar i ajuntar les imatges, creant històries amb les fotografies per construir diferents relats visuals.**

Si en necessiteu més, podeu fotocopiar-les o descarregar-les a l'opció Cerca avançada del [lloc web de l'ANC](#).

Un cop integrada aquesta descoberta de la maleta i dels materials, podreu fer l'activitat preliminar de narrativa visual amb aquestes fotografies o amb d'altres, creant fotoscops a partir d'imatges capturades o aportades per l'alumnat. Recordeu que han de ser d'un mateix objecte o tema i que han de tenir un format i una mida homogenis.

2. Exploració dels objectes de l'univers de Miró

Al llarg de la seva vida, Miró va colleccionar una gran varietat d'objectes populars quotidians o bé trobats a la natura, que aplegava als seus estudis de Barcelona, Mont-roig, París i Mallorca.

Aquestes troballes creaven una atmosfera poètica i estimulaven la seva producció artística. Entre elles, cal destacar els xiulets mallorquins, anomenats siurells, les joguines, les figuretes de pessebre, els estris de fusta, un gran ventall de recipients de ceràmica, o material de deriva, arrels, figures precolombines i mesopotàmiques, postals i dibuixos infantils, entre d'altres.

A poc a poc, Miró va trobar-se en possessió d'un «museu imaginari» d'objectes trobats. L'objecte esdevindria un dels pilars centrals de la seva aproximació a l'art. A l'inici, senzills estris del món quotidià apareixen representats a la tela, però a poc a poc va incorporant objectes físics a l'obra mitjançant l'ús del collage, per passar després a la utilització d'acoblements tridimensionals d'objectes a les escultures.

A partir d'aquesta relació que estableix amb els objectes, Miró els converteix en línies, formes i personatges, i crea així un llenguatge mironià. Els objectes també són potenciadors de connexions amb conceptes i temàtiques.

Expliquen la importància que tenien per a Miró l'art popular i l'experimentació amb la matèria. Aquesta col·lecció d'objectes trobats va ser àmpliament fotografiada per Joaquim Gomis.

En cadascuna de les capsas trobareu objectes vinculats a un dels àmbits temàtics de treball.

Tot i que cada objecte està associat a un àmbit concret, per a Miró els materials sovint es convertien en eines de treball, i les eines de treball, al seu torn, es convertien en materials creatius o en l'obra mateixa. Passava el mateix amb els objectes relacionats amb els viatges, per exemple, com la garrofa que Miró portava sempre a la seva maleta per estar connectat amb la seva terra. Aquest element, que iniciava un viatge emocional, podia ser alhora un material que Miró observava, simplificava i transformava en una línia corba dins d'alguna de les seves composicions, incorporant-la en una obra.

Us convidem a explorar aquests objectes amb una mirada activa i sensorial, perquè esdevinguin elements d'inspiració per a pràctiques creatives.

A partir dels objectes, podeu:

- Retratar-los, emprant la *Nova Visió* de Joaquim Gomis, i que siguin els protagonistes d'un fotoscop.
- Dibuixar-los, escollint cada membre del grup un punt de vista diferent, i després crear una nova composició, un objecte nou, unint els diferents punts de vista.
- Convertir-los en personatges, dibuixant-los personificats, i crear una història a partir de la nova identitat. També es pot construir una història comuna de la classe, a partir dels objectes creats per cada alumne, o per grups.
- Projectar-los amb llum i dibuixar-ne les ombres o els contorns.
- Projectar-los des d'un retroprojector i canviar-ne les escales, per mirar-los, dibuixar-los o retratar-los, etc.

Us animem a crear un museu imaginari d'objectes quotidians a l'aula, a partir d'objectes que porti l'alumnat, per conèixer i compartir la riquesa de les diferents formes de vida i d'entendre la realitat. Els objectes són disparadors de vivències, records, memòria i comunitat que poden incentivar la cerca, l'observació i la compilació d'elements del seu entorn. Animeu-los a fer una petita col·lecció personal per tenir-los exposats i veure'ls diàriament.

El punt de partida per fer la recollida d'objectes, podria ser mostrar a l'alumnat una de les col·leccions de Miró, que tenia al seu taller de Palma i que es veu en la fotografia de sota:

Joaquim Gomis: *La Pinacoteca*, 1960. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-5485-N

3. Activitats preliminars:

3.1. Previsualització amb visors

Repartiu per parelles de treball els visors quadrats que trobareu a cada capsa, són uns marcs de cartó ploma de color negre que han d'agafar amb les dues mans, per mirar al seu voltant centrant l'atenció alhora que integrant el concepte d'enquadrament fotogràfic. És una pràctica senzilla perquè els infants facin seva la idea de delimitar un espai i fotografiar-lo en format quadrat, com són les fotografies que aniran descobrint.

3.2. Creació d'un fotoscop

En grups de treball, reviseu els fotoscops d'exemple, que trobareu dins dels sobre petit de la capsa, tornant a observar com les imatges que s'han disposat juntes han creat un relat visual, una història amb imatges.

Animeu tot l'alumnat a fotografiar repetidament qualsevol element, persona, animal o espai del seu entorn, en blanc i negre o en color, però en el mateix format, com a tema per explorar-lo visualment en profunditat, retratant-lo en diferents moments de llum, des de diversos angles, en plans de detall o més generals... Seria idoni treballar ja a partir dels tres àmbits temàtics de l'univers de Miró (els materials, les eines o els viatges de l'artista), però també es pot treballar adaptant l'activitat a la seva quotidianitat, aportant imatges dels materials amb què treballen a l'aula o amb què juguen;

de les eines que fan servir a l'escola, en el dia a dia o en les seves aficions, o, per exemple, dels seus viatges, reals o imaginaris. Poden ser cromos o postals.

Podeu crear fotoscops amb fotografies de l'alumnat o cercar-ne al [Fons Joaquim Gomis de l'ANC](#) per crear una sèrie. Deseu-les en una carpeta a l'ordinador per imprimir-les a l'aula. Cal que estiguin en el mateix format i que tinguin la mateixa mida per poder combinar-les i crear una narrativa coherent, treballant individualment, per parelles o en petits grups, consensuant les imatges i les decisions per al muntatge del fotoscop.

Un cop tingueu impreses les fotografies seleccionades, disposeu-les damunt la taula o a terra per incentivar el joc de relacionar, intercanviar i ajuntar les imatges, tot construint un fil narratiu. Aquest pot ser més literal, amb una narració més clàssica, per passos, amb un inici, un desenvolupament o nus i un final, i amb una seqüencialitat temporal o espacial entenedora; o bé ser més abstracte, amb una narrativa associativa o poètica en la qual el fil conductor sigui un element (un color, una textura) que es va repetint i crea un nexa entre les fotografies, sempre escollit per l'alumnat segons el seu criteri estètic, o perquè sigui significatiu per a ells.

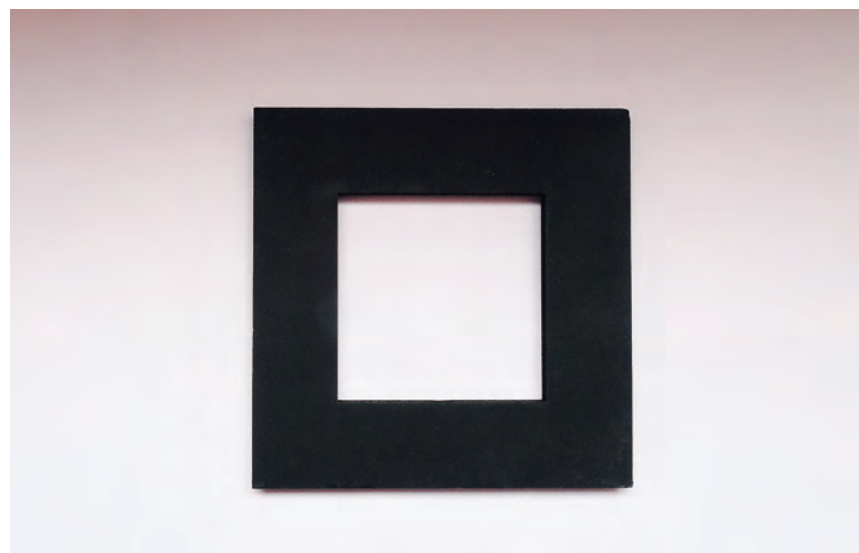
Poden emprar el nombre d'imatges que acordeu, sempre que sigui suficient per crear una sèrie (mínim de sis o vuit).

Insistiu en la importància de l'elecció de la fotografia inicial i final, per atrapar l'atenció i la comprensió de qui les miri, entenent-les com un inici i una cloenda del relat. És important l'ordre de les imatges, així com el fet de trobar un bon títol. L'ordre i el títol determinen la interpretació de qui observarà.

Feu un muntatge provisional ajuntant les fotografies, construint un relat visual i provant de crear altres relats amb les mateixes imatges. Si en aquest moment en necessiteu més per enriquir el relat, podeu incorporar més imatges i tornar a fer el joc de muntar-les en un altre ordre o mantenir el mateix.

Quan cada grup tingui la seva narrativa visual fotogràfica consensuada, podeu enganxar-les o fixar-les en format d'acordió i exposar-les totes a l'aula.

Per acabar, poden fer una breu presentació oral de cada fotoscop i, entre tot el grup, preparar una mostra de fotoscops per observar-los conjuntament i compartir-los amb la resta de companys del centre educatiu, exposant-los en un lloc destacat de l'aula o del centre.

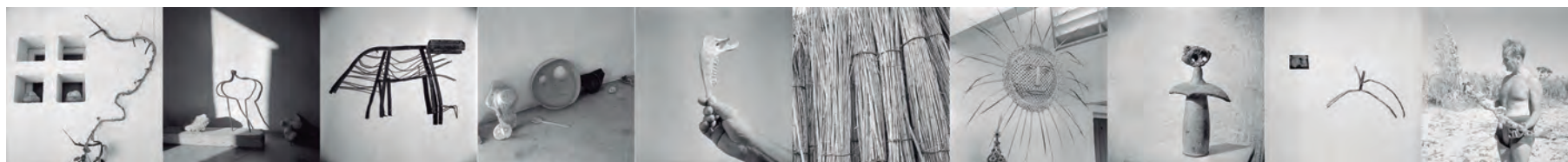
Exemple Visor quadrat

Exemple Fotoscop

Exemples de fotoscops simulats amb algunes fotografies de Gomis que trobareu a les capses, amb les quals podeu practicar inicialment, per fer després aquesta pràctica amb fotografies que portin els infants o que haureu cercat en el Fons Joaquim Gomis.

FOTOSCOP «MIRÓ I ELS MATERIALS»

FOTOSCOP «LES EINES DE MIRÓ»

FOTOSCOP «UN VIATGE DE MIRÓ»

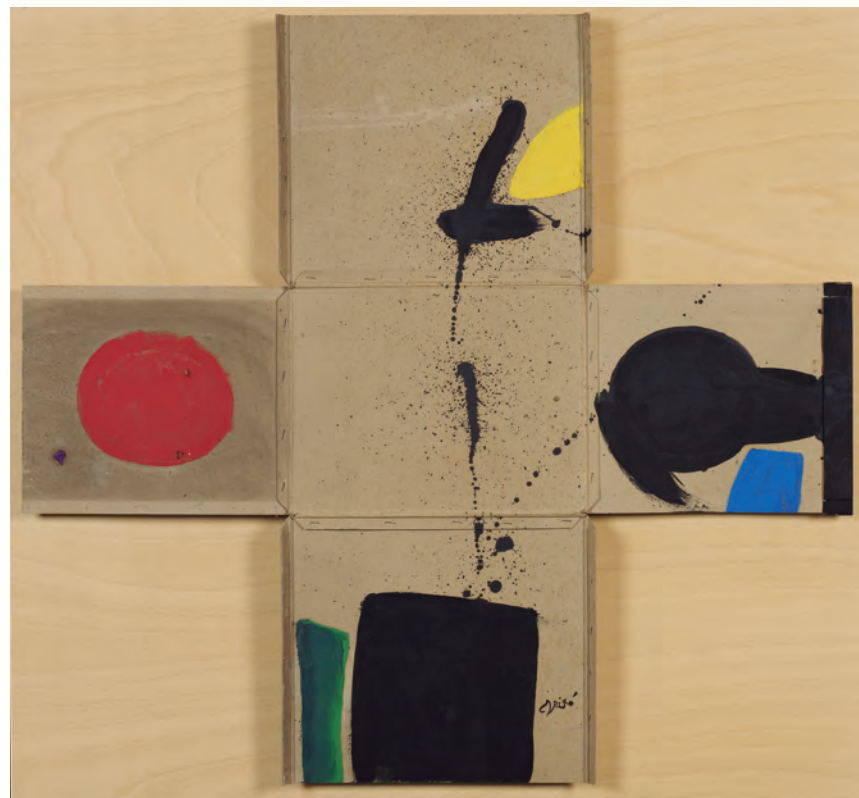
Animeu els grups a emprar la metodologia del fotoscop per explorar visualment una única temàtica o un únic subjecte i observar-lo amb deteniment, analitzant-lo i aprofundint-hi, per descriure'l amb imatges, creant un relat visual propi i compartir-lo amb el grup.

Un cop integrada la pràctica d'observació de les fotografies i de narrativa visual amb l'exercici del fotoscop, podeu fer la mateixa activitat amb obres de l'artista, interpretant-les i creant una narrativa visual que les relacioni. Aquesta seria una bona pràctica prèvia a la visita que feu a la [Fundació Joan Miró](#).

Per fer l'activitat, trobareu una selecció d'obres seves al [lloc web de la Fundació Joan Miró](#) i en el *Dossier de continguts*, que conté una tria d'obres relacionades amb cada àmbit temàtic, amb algunes pautes per fer una lectura visual.

Per exemple, podeu visualitzar amb el grup la peça del costat, que trobareu a l'Àmbit 1 (*Els materials*), plantejant algunes preguntes per afinar la mirada i estimular la interpretació de l'alumnat *in situ*, i després crear un fotoscop a l'aula, amb imatges capturades durant la visita. Es poden formular les preguntes següents per guiar l'observació:

Què veieu en aquesta obra? Com us imagineu que l'ha fet? Podríeu descriure els materials que ha emprat? De quin tipus són: nous, vells, recollits? De què estan fets? Com els utilitza i combina? Els barreja? Són de colors? Quina textura tenen? I quina forma? Conserven la seva funció original? Aquests elements poden ser el suport de l'obra o són l'obra mateixa?

Dona i ocell davant el sol. 16 de juliol de 1976. Oli damunt cartró (capsa de barrets). 106 × 115,5 cm.

4. Treball amb les fitxes

Les activitats proposades corresponen a quatre tècniques fotogràfiques en forma de quatre fitxes de treball. A continuació se'n detallen les característiques i els objectius.

La proposta de pràctica fotogràfica a l'aula està detallada en cadascuna de les fitxes de treball autònom que trobareu dins de cada capsa.

La repetició metodològica de les fitxes en cada capsa permet tant als docents com a l'alumnat consolidar processos d'aprenentatge de manera profunda, integrant-los i aplicant-los en altres projectes posteriorment. Aquesta metodologia també afavoreix la compartició d'experiències, ja que cada grup haurà treballat amb una tècnica fotogràfica, però amb materials diferents, o bé en un mateix àmbit, però amb tècniques fotogràfiques diverses. Això facilitarà la connexió entre les explicacions i els aprenentatges. **L'alumnat esdevindrà protagonista explicant la seva pràctica als altres grups, i d'aquesta manera generarà debat amb l'exposició i l'expressió dels seus processos de treball i els resultats, a través del consens o el contrast.**

Atès que hi ha tres àmbits o centres d'interès, podeu dividir la classe en tres o sis grups perquè cada un treballi amb una capsa o àmbit. Podeu escollir fer les activitats creant una combinació alineada amb els interessos d'aprenentatge. Teniu tres opcions que propicien la posada en comú final:

- 1. Escollir una sola fitxa, una sola tècnica igual per a tots els grups,** però aplicant-la a àmbits diferents (exploració en profunditat d'una sola tècnica fotogràfica, que permet vehicular la descoberta simultània dels tres àmbits).
- 2. Treballar el mateix àmbit amb el grup classe i fer totes les fitxes** (exploració de les diverses pràctiques fotogràfiques, que permet fer la descoberta i l'aprofundiment només d'un àmbit de treball).
- 3. Descobrir amb cada grup un àmbit i una tècnica diferents,** combinant-los (exploració de les diverses pràctiques fotogràfiques, que permetrà fer alhora la descoberta de tots els àmbits de treball).

Trieu la metodologia que considereu idònia: podeu practicar gradualment les activitats de les fitxes en l'ordre proposat, que s'inicia amb la comprensió i la interpretació de les imatges, i anar desenvolupant progressivament dinàmiques més creatives, o bé, seguint el vostre criteri, podeu fer les activitats en l'ordre que considereu oportú i al ritme que necessiteu, combinant-les i treballant només amb alguna o amb totes. Són les següents:

FITXA DE TREBALL 1: Fotolectura

FITXA DE TREBALL 2: Fotollibre

FITXA DE TREBALL 3: Fotocollage

FITXA DE TREBALL 4: Fotomòbil

FITXA DE TREBALL 1

Fotolectura

Fer una fotolectura és una pràctica de lectura visual en la qual una persona, o un grup, observen una fotografia en qualsevol format per interpretar-la analitzant-ne el contingut a diferents nivells. D'aquesta manera es combinen la lectura i la interpretació visual d'una fotografia amb un procés reflexiu o narratiu. Es tracta de «llegir» una imatge, és a dir, analitzar-la en profunditat per comprendre el seu significat, els elements compositius i el context que l'envolta. En aquesta fitxa se us proposarà fer una fotolectura.

Vegem les característiques principals de la fotolectura:

- Observació detallada. Es fa èmfasi a analitzar tots els elements visuals de la fotografia (composició, llum, color, formes, persones, objectes, etc.).
- Interpretació del significat. Es busca comprendre què transmet la imatge, quin missatge comunica o quines emocions genera.
- Contextualització reflexiva. Es relaciona la fotografia amb el seu context històric, cultural o social per entendre-la millor.
- Expressió creativa. Inclou un component creatiu (escriure un text, imaginar una història o generar una reflexió basant-se en la imatge analitzada).

La fotolectura és una eina molt útil en l'educació, donat que promou la capacitat d'interpretar imatges, una competència clau en l'era de la informació visual, estimulante:

- L'alfabetització visual. Ajuda a «llegir» les imatges amb sentit crític, fet fonamental en un món on les imatges són omnipresents. Ensenya a desxifrar codis visuals i a entendre què es vol transmetre, qui ho transmet i amb quin objectiu.
- El pensament crític. Analitzar una fotografia a fons provoca la reflexió sobre elements com el context històric, cultural o social, amb preguntes com ara: Què mostra la imatge? Què amaga? Qui la va capturar? Amb quina finalitat? Aquesta capacitat de qüestionar les imatges els ajuda a no ser consumidors passius de contingut visual. A l'era de les plataformes visuals, la capacitat d'interpretar i valorar imatges és essencial per moure's en l'entorn digital amb criteri.
- La comprensió interdisciplinària. Es connecten diverses matèries, com la història, la geografia, l'art i la tecnologia en una sola pràctica.

La capacitat d'expressió. Aprenen a interpretar imatges i també milloren la seva pròpia capacitat de comunicar-se. Poden organitzar i expressar millor idees, emocions i narratives a través de fotografies pròpies, creant històries visuals amb un significat clar i una mirada resignificada.

- La comprensió de la subjectivitat de les imatges. Cap imatge és completament objectiva. La fotolectura ensenya a l'alumnat que les imatges reflecteixen el punt de vista de qui fotografia i el context en què es van crear. Això ajuda a ser més conscients dels biaixos i de la construcció de significats.
- La inclusió a l'aula. Les imatges són universals i poden ser interpretades per persones amb diferents nivells d'habilitat lingüística. Això fa que la fotolectura sigui més accessible per a alumnes amb necessitats educatives especials o que aprenen una llengua nova.
- L'exploració dels rols de gènere. A partir de la selecció i observació de les fotografies, la seva procedència, data, autoria, i els rols que s'hi veuen reflectits.

FITXA DE TREBALL 2

Fotollibre

Un fotollibre és una obra artística o documental en format de llibre en què s'utilitzen fotografies com a principal mitjà d'expressió. No és només un recull d'imatges, sinó una narrativa visual en què les fotografies es combinen amb el disseny, el format i, en alguns casos, amb text, per transmetre una idea, una emoció o una història concreta. A diferència del fotoscop, un fotollibre posa l'atenció en una temàtica més oberta, no se centra només en un objecte o subjecte principal i repeteix l'exploració visual només d'aquest. En aquesta fitxa se us proposarà fer un fotollibre.

Vegem les característiques principals de la fotollibre:

- Narrativa visual. Les imatges estan organitzades amb una intenció narrativa o conceptual, i sovint exploren temes socials, personals o artístics.
- Disseny acurat. La disposició de les fotografies, el tipus de paper, la tipografia i, fins i tot, el format físic del llibre estan pensats per reforçar el contingut i l'experiència visual del lector.
- Unicitat. Cada fotollibre és únic en estil i concepte; és un projecte creatiu que sovint reflecteix la visió personal de l'autor o autora.

- Interacció amb el lector. El format de fotollibre permet una experiència més íntima i seqüencial que una exposició, donat que una persona pot recórrer les pàgines al seu ritme, en soledat o en companyia.

El fotollibre és una eina molt útil en l'educació, ja que combina elements visuals i narratius amb la creativitat i la reflexió crítica, i promou els aspectes següents:

- L'alfabetització visual. Actualment, aprendre a interpretar i crear narratives visuals és essencial. Fer un fotollibre permet als alumnes analitzar el significat de les imatges, pensar en la seva composició i reflexionar sobre com transmeten idees o emocions, quan es presenten com una sèrie.
- La narració d'històries. Els fotollibres són una eina excel·lent per treballar la narració: permeten aprendre a estructurar una història visual, a crear un ritme narratiu i a pensar en com imatges i text es complementen per comunicar un missatge.
- La reflexió personal. Per crear un fotollibre, els alumnes sovint han de reflexionar sobre la seva pròpia història, la seva identitat o el seu entorn. Aquest procés pot ser transformador, ja que ajuda a desenvolupar la capacitat d'autoreflexió i d'expressió personal.

- La connexió entre diverses disciplines. Combina fotografia, escriptura i disseny. Pot integrar coneixements de llengua, història, art i tecnologia, i per això resulta ideal per a projectes interdisciplinaris.
- La documentació. Per narrar temes històrics, culturals o socials, cal fer recerca.
- La creativitat. Com a obra d'art en si mateixa, sovint explora temes abstractes o conceptuals.
- L'exploració dels rols de gènere. A partir de la selecció i observació de les fotografies, de la seva procedència, data i autoria, i dels rols que s'hi veuen reflectits.

FITXA DE TREBALL 3

Fotocollage

Un fotocollage és una composició artística creada a partir de la combinació de diverses fotografies o fragments d'aquestes, que s'ajunten per formar una obra nova. Les imatges sovint es barregen amb altres materials visuals com textos, dibuixos o textures. Les fotografies emprades poden ser en blanc i negre o en color, antigues o noves indistintament. En aquesta fitxa se us proposarà fer un fotocollage.

Vegem les característiques principals del fotocollage:

- Combinació d'imatges. Inclou la unió de fotografies o parts de fotografies, que poden estar retallades, superposades, juxtaposes o muntades en un ordre específic.
- Diversitat de tècniques. Es pot realitzar de manera analògica (retallant i enganxant materials físics) o digital (amb programes de disseny).
- Estil lliure. La creativitat i l'experimentació són claus; no hi ha regles estrictes pel que fa a la composició o el format.
- Expressivitat. Sovint es fa servir per transmetre idees complexes, sentiments o crítiques socials d'una manera visualment impactant.
- Materials variats. A banda de fotografies, es poden utilitzar altres elements, com ara paper de revistes, diferents tipografies, pintures o elements tridimensionals.

El fotocollage és una eina molt útil en l'educació perquè fomenta la creativitat, la reflexió crítica i l'experimentació amb diferents formats i materials, i facilita els aspectes següents:

- L'exploració d'històries o temes visuals. Construint una narrativa visual sobre un tema com: identitat, cultura, medi ambient, combinant imatges significatives.
- El treball interdisciplinari. Combinant continguts d'història, art, llengües i ciències socials per crear collages que expliquin moments històrics, personatges o conceptes abstractes.
- El desenvolupament d'habilitats visuals. Fomentant la capacitat d'observar, seleccionar i combinar elements visuals per donar sentit a una composició.
- L'expressió personal i la reflexió. Explorant i representant les seves emocions, els seus interessos o les seves visions del món.
- La creació de materials col·laboratius. Fent projectes grupals en què cada alumne o alumna contribueix amb fotografies o idees, de manera que promouen el treball en equip.
- L'exploració dels rols de gènere. A partir de la selecció i observació de les fotografies, de la seva procedència, data i autoria, i dels rols que s'hi veuen reflectits.

FITXA DE TREBALL 4

Fotomòbil

Un fotomòbil és una escultura mòbil composta per fotografies o fragments fotogràfics suspesos en l'espai. Aquestes composicions, inspirades en el concepte dels mòbils de l'art modern, combinen l'expressivitat de les imatges amb el moviment i la interacció amb l'entorn. Creen així una obra dinàmica que integra visualment altres elements en una nova lectura visual de les fotografies. En aquesta fitxa se us proposarà fer un fotomòbil.

Vegem les característiques principals del fotomòbil:

- Suspensió i moviment. Les fotografies o fragments estan penjats mitjançant fils, cordes o altres estructures que permeten el moviment lliure en l'espai.
- Element tridimensional. A diferència del collage o altres formats bidimensionals, el fotomòbil és una obra tridimensional que convida a observar-la des de diferents angles.
- Interacció amb l'entorn. El moviment de les peces està influït per factors com el vent, el moviment de l'espectador o l'espai on està situat, de manera que es crea una experiència canviant.

- Materials variats. Es poden utilitzar fotografies impreses en diferents tipus de paper, plàstics transparents o altres materials que permetin jugar amb la llum i les ombres.
- Composició equilibrada. Requereix un treball de pesos i contrapesos per aconseguir l'harmonia en el moviment de les diferents parts.

El fotomòbil és una eina educativa creativa i interdisciplinària que permet explorar tant aspectes artístics com científics (física, moviment), i incentiva els aspectes següents:

- La creativitat artística. L'alumnat pot experimentar amb la combinació d'imatges i el disseny tridimensional, i desenvolupar així habilitats visuals i espacials.
- L'exploració del moviment i l'equilibri. Pot introduir conceptes físics com el centre de gravetat, els punts d'equilibri i la influència del vent o la llum.
- La narrativa visual en moviment. Cada fotografia pot representar una part d'una història, una emoció o un tema específic que els alumns desenvolupin de manera col·laborativa per a crear-lo.

- La interacció amb l'espai. Convida l'alumnat a pensar en com les seves obres s'integren en l'entorn i com el moviment pot enriquir o determinar el missatge de les imatges.
- La interdisciplinarietat. Combina les arts visuals amb les ciències (física del moviment) o les llengües (narració de la història que hi ha darrere les imatges).
- L'exploració dels rols de gènere. A partir de la selecció i observació de les fotografies, de la seva procedència, data i autoria, i dels rols que s'hi veuen reflectits.

Un projecte de Programació Pública i Social de la Fundació Joan Miró a cura de Món Casas, (ClicMe·educació).

© d'aquesta edició: Fundació Joan Miró, 2025.

Fotografia de la coberta: Joaquim Gomis, *Retrat de Joan Miró en el seu taller del Passatge del Crèdit de Barcelona*.
Barcelona, agost 1945. ANC1-972-N-5472.

© Successió Miró, 2025

De les reproduccions de les obres de Joan Miró.

© Hereus de Joaquim Gomis. Fundació Joan Miró, 2025

De les fotografies de Joaquim Gomis.

Fonts fotogràfiques:

Arxiu Fundació Joan Miró.

Fons Joaquim Gomis en dipòsit a l'Arxiu Nacional de Catalunya.